

Katolicka architektura sakralna Warszawy w czasach PRL (1945–1989) na tle tendencji europejskich

Zasadniczym celem projektu jest analiza procesów powstawania kościołów warszawskich w latach PRL (1945-1989). Jednym z pośrednich celów projektu jest opracowanie szczegółowego katalogu powojennych kościołów Warszawy, który będzie obejmował wszystkie świątynie zbudowane od 1945 do 1989 roku, czyli około 30 obiektów. W katalogu uwzględnione zostaną kościoły, których realizacja pozostała na wstępnym, projektowym etapie zaawansowania. Warszawskie powojenne kościoły oraz archiwa ich dotyczące nie zostały jeszcze kompleksowo przebadane, zarówno pod względem historycznym, jak i historyczno-artystycznym.

Proponowana w tytule projektu cenzura czasowa obejmuje okres PRL, czyli szczególnych uwarunkowań politycznych, gospodarczych i społecznych bezpośrednio wpływających na kształt projektowanych i realizowanych ówczesnie budowli sakralnych. Przedmiotem badań będzie z jednej strony stylistyka stołecznych kościołów drugiej połowy XX wieku, a z drugiej – proces powstawania kościołów w Warszawie w czasach PRL. Projekt oparty będzie na badaniach źródeł archiwalnych wytworzonych przez organy państwowe oraz przez Kościół katolicki, a także na analizie wizualnej warszawskich kościołów i analizie porównawczej architektury sakralnej warszawskiej z głównymi nurtami współczesnej architektury sakralnej w Europie.

Należy zwrócić uwagę na przemiany architektury sakralnej w warunkach głębokich zmian przestrzeni miast. Kościół musiał żywiej niż wcześniej, ze względu na bezprecedensowo niesprzyjające warunki polityczne i urbanistyczno-architektoniczne, zabiegać o utrzymanie symbolicznej rangi w przestrzeni miasta. Ewolucji podlegał także Kościół katolicki. Reformatorskie prądy doprowadziły do wprowadzenia przyjętych przez II Sobór Watykański reform m.in. w zakresie liturgii, co miało bezpośrednie przełożenie na projektowanie kościołów. W tytule projektu przywołuję kwestię „tendencji europejskich”, gdyż jego celem jest również przeanalizowanie warszawskiej i polskiej architektury sakralnej w szerszej, światowej perspektywie.

Przez pryzmat architektury sakralnej planuję zarysować historię konfliktów społecznych, ogniskujących się często wokół budów świątyń. Celem projektu będzie przebadanie architektury sakralnej w szerokiej, społeczno-polityczno-artystyczno-liturgicznej perspektywie. Architektura sakralna – projekty, budowy, realizacje – będzie omawiana jako element współczesnej historii i kultury. Zrozumienie konfliktów, wyborów, motywacji osób odpowiedzialnych za powojenne budownictwo sakralne przyczyni się do lepszego poznania historii najnowszej. Architektura sakralna, *par excellence* monumentalna, jako jedyna mogła konkurować symbolicznie z budownictwem oficjalnym PRL.

Przedkładany projekt posłuży do wypełnienia luki w wiedzy dotyczącej PRL i architektury polskiej drugiej połowy XX wieku. Proponowane ujęcie badawcze, łączące analizę archiwaliów i obiektów architektonicznych przy zastosowaniu perspektywy społecznej historii sztuki stanowi oryginalną koncepcję nowej perspektywy w badaniach budownictwa sakralnego PRL. Projekt zakłada przeprowadzenie szerokiej kwerendy archiwalnej, wykonanie dokumentacji oraz dokonanie analizy zgromadzonego materiału. Dokonam także analizy porównawczej warszawskiej architektury sakralnej z dziełami europejskimi tych czasów.

Głównym efektem projektu będzie opracowanie rozdziału przygotowywanej na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego dysertacji doktorskiej oraz opracowanie kompletnego katalogu warszawskich kościołów powstałych w latach 1945–1989. Ponadto zgłoszę dwa artykuły do recenzowanych czasopism naukowych.